

Φαρμακοτεχνικές συνταγές με προϊόντα του γένους *Citrus*.

Φιλιάνος Σκεύος Ομοτ. Καθηγητής Παν. Αθηνών .

Φιλιάνος Μάρκος Φαρμακοποιός.

Η εργασία αυτή περιλαμβάνει τα σπουδαιότερα είδη του γένους *Citrus*. Θα αναφερθούμε στα μέρη του φυτού που χρησιμοποιούνται στη θεραπευτική, τις ιδιότητες αυτών και τα φαρμακοτεχνικά σκευάσματα απλά ή σύνθετα τα οποία συγκεντρώσαμε από την λαϊκή παράδοση και τα επιστημονικά συγγράμματα. Όπου βρέθηκαν πληροφορίες για την δοσολογία αυτή αναφέρεται. Ήταν όμως αδύνατον η πληροφορίες να διασταυρωθούν και ως εκ τούτου οι χορηγούμενες ποσότητες είναι προς διερεύνηση και πρέπει να λαμβάνεται η γνώμη του ιατρού που συνταγογραφεί και φέρει και την ευθύνη.

***Citrus medica L.*, λεμονιά.**

Χρησιμοποιούμε τα φύλλα, το λεμόνι ολόκληρο, την φλούδα του, τον χυμό του και το αιθέριο έλαιο.

Τα φύλλα της λεμονιάς (με μίσχο λεπτό χωρίς πτερύγια) έχουν τις ίδιες ιδιότητες με αυτά της πορτοκαλιάς. Μπορεί να είναι αναμεμιγμένα με φύλλα πορτοκαλιάς χωρίς αυτό να έχει σημασία.

Είναι λοιπόν αντισπασμωδικά, ηρεμιστικά, στομαχικά, εφιδρωτικά, ελαφρά τονωτικά και ανθελμινθικά.

Δόσεις: 10g σε 1 λίτρο νερό.

Το λεμόνι ολόκληρο χρησιμοποιείται για την παρασκευή των ιατρικών λεμονάδων (Lemonades médicinales) που είναι ποτά ευχάριστα, δροσιστικά και διουρητικά. Παρασκευάζονται εμβαπίζοντας 2 λεμόνια κομμένα σε φέτες για κάθε λίτρο νερό, τονωτικό λόγω της πικρής γεύσης και διεγερτικό λόγω του αιθερίου ελαίου που περιέχει.

Δίδεται σε πυρετούς και σε δυσπεψίες.

Άλλη ιατρική λεμονάδα λαμβάνεται βράζοντας φέτες λεμονιού, οπότε το ποτό που λαμβάνεται είναι λιγότερο όξινο και περισσότερο βλεννώδες. Όλο το νερό ή μέρος αυτού μπορεί να αντικατασταθεί με κρασί ή γάλα. Αρωματίζουμε με ένα κύβο ζάχαρης τριμμένο στην φλούδα.

Οι ιατρικές λεμονάδες χρησιμοποιούνται για τις γαστρικές δυσκολίες που συνοδεύονται με ηπατικά προβλήματα, σε ναυτίες, εμέτους, ίκτερο, πέτρες στην χολή, πυρετούς, εσωτερικές φλεγμονές, εκτός από αυτές του αναπνευστικού, δυσεντερίες και σκορβούτο.

Σε επιδημικές δυσεντερίες αναφέρεται πολύ δραστική η λεμονάδα από κρασί.

Ως αντιπυρετικό ο Foldi (1847) αναφέρει την λεμονάδα που παρασκευάζεται ως εξής: Εισάγουμε σε ένα μπουκάλι λευκό κρασί ένα λεμόνι κομμένο σε τεμάχια και το αφήνουμε στον ήλιο ή σε σταθερή θερμοκρασία μέχρι να τελειώσει η ζύμωση. Διηθούμε και μεταφέρουμε σε φιάλη καλά σφραγισμένη . Δόση : ένα ποτήρι νηστικός κάθε πρωί.

Ο χυμός του λεμονιού (Suc ή jus de citron) είναι δροσιστικός , διουρητικός, συτυπικός, ανθελμινθικός, αντισηπτικός και το πιο αποτελεσματικό φάρμακο κατά του σκορβούτου (Δόση 100-200g την ημέρα).

Η ελαφρά λεμονάδα (ένα λεμόνι σε δύο λίτρα νερό) έδωσε μερικές φορές άριστα αποτελέσματα στην ξινίλες του στομάχου.

Στην δυσπεψία επίσης συνιστάται η λήψη του χυμού ενός λεμονιού μετά από ένα ποτήρι Vichy ή Perrier ή νερό με δισσανθρακικό νάτριο (σόδα), μερικές φορές την ημέρα.

Σαν δραστικό ανθελμινθικό αναφέρεται ο χυμός του λεμονιού (15-60g) σε ίση ποσότητα κικελαιίου (huile de ricin) ή άλλο λάδι με λίγο τσίπουρο.

Στις δηλητηριάσεις με αλκάλια δίδουμε χυμό λεμονιού με 2-3 φορές τον όγκο του με νερό μέχρις ότου τα προϊόντα του εμέτου να είναι όξινα ή ουδέτερα.

Εξωτερικά: σε επαλείψεις στον λαιμό σκέτος ο χυμός ή με αλάτι για τον πονόλαιμο, σε έλκη , πληγές, αιμορραγία της μύτης, επιπεφυκίτιδα των νεογνών, στο μέτωπο για τις ημικρανίες και τους νευρικούς πονοκεφάλους, για τις φακίδες

Σε πολύ μεγάλες δόσεις ο χυμός του λεμονιού προκαλεί κάθαρση και εμέτους γαστρεντερικές διαταραχές σπασμούς και τερηδόνα.

Η φλούδα (φλοιός του καρπού) του λεμονιού περιέχει στο flavedo στην εξωτερική στιβάδα το αιθέριο έλαιο, εύφλεκτο από το οποίο λαμβάνουμε το αιθέριο έλαιο λεμονιού (Essence de citron). Ο φλοιός αυτός είναι φάρμακο τονωτικό, διεγερτικό, σε πνεύμα, σε έγχυμα, σιρόπι, βάμμα εκ νωπής δρόγης, βάμμα ή σιρόπι.

Alcoolature de citron λαμβάνεται με εμβροχή επί 8 ημέρες σε κλειστό δοχείο 50g νωπές φλούδες τεμαχισμένες σε 100g αλκοόλη 80 βαθμών.

Μειονεκτήματα : Δεν πρέπει να αυξάνεται η ποσότητα των φλουδιών που χρησιμοποιούνται λόγω των πιθανόν δηλητηριάσεων που προκαλούνται από το αιθέριο έλαιο. Και μόνη ή αποφλοιώση των εσπεριδοειδών στην βιομηχανία μπορεί να προκαλέσει στις εργάτριες πονοκεφάλους, ίλιγγο, δερματικές παθήσεις, φουσκώματα, γαστρεντερικούς ερεθισμούς εμέτους ακόμη και αιματουρία.

Το αιθέριο έλαιο χρησιμοποιείται στην αρωματοθεραπεία.

Είναι αντιαναιμικό, αντιμικροβιακό, αντιρευματικό, αντισκληρωτικό, αντισηπτικό, αντισπασμωδικό, αντιτοξικό, συτυπτικό, βακτηριοκτόνο, άφυσο, επουλωτικό, αποκαθαρτικό, εφιδρωτικό, διουρητικό, αντιπυρετικό, αιμοστατικό, υποτασικό, εντομοκτόνο, προκαλεί υπεραιμία στο δέρμα, τονωτικό, ελμινθοκτόνο.

Χρησιμοποιείται στην αρωματοθεραπεία εξωτερικώς για την ακμή, τα νύχια που σπάνε, στους δοθήνες, χείμετλα, κάλους, κοψίματα, λιπαρό δέρμα, στους έρπητες, στα δήγματα εντόμων, στοματικά ελκη, στις φακίδες, στις μολύνσεις του λαιμού και στις κρεατοελιές.

Εσωτερικώς για την κυκλοφορία του αίματος, τους μύες και αρθρώσεις, στην αρθρίτιδα, στην κυτταρίτιδα, υπέρταση, επίσταξη, παχυσαρκία, κακή κυκλοφορία, φλεβίτιδα και ρευματισμό.

Στο αναπνευστικό σύστημα σε άσθμα, βρογχίτιδα και κατάρρουν.

Στο πεπτικό σύστημα για δυσπεψία. Στο ανοσοποιητικό σύστημα για κρυολογήματα, γρίπη, πυρετό και λοιμώξεις.

Και για την Παρασκευή Ύδατος Κολωνίας (Eau de Cologne).

Citrus paradisi, γκρεϊπφρουτ

Εκτός από την απισχναντική του δράση στην αρωματοθεραπεία το αιθέριο έλαιο χρησιμοποιείται εξωτερικώς για την ακμή, για την ευρυαγγείες και λιπαρό δέρμα ενισχύει την τριχοφυία, δυναμώνει το δέρμα και τους ιστούς. Βελτιώνει την κύκλοφορία του αίματος, τους μύες και τις αρθρώσεις. Άλλες ενδείξεις του είναι η κυτταρίτιδα, ζέσταμα πριν την γυμναστική, μυϊκή κόπωση, παχυσαρκία, δυσκαμψία και κατακράτηση ύδατος, κρυάδες, κρυολογήματα και γρίπη, στην κατάθλιψη, κεφαλαλγίες νευρική εξασθένιση και στρες κατά την επίδοση.

Citrus aurantium L. νεραντζιά

Τα φύλλα πορτοκαλιάς (feuilles d'oranger) στην φαρμακευτική είναι τα φύλλα της νεραντζιάς που είναι με ππερύγια στους μίσχους, πιο πικρά και αρωματικά από αυτά της πορτοκαλιάς.

Αλλά συχνά αυτά αντικαθίστανται με φύλλα πορτοκαλιάς και λεμονιάς άνευ μεγάλης σημασίας στην θεραπευτική. Απο τα φύλλα της νεραντζιάς λαμβάνεται ένα αιθέριο έλαιο που λέγεται Petit grain.

Τα φύλλα της νεραντζιάς είναι κατευναστικά, αντισπασμωδικά, ελαφρά τονωτικά, στομαχικά, εφιδρωτικά, κατά των πυρετών και των ελμίνθων χρησιμοποιούνται σε δόση 10-20g ανά λίτρο νερό.

Είναι χρήσιμα στην ανορεξία, την δυσπεψία, ατονία των οργάνων του πεπτικού, φουσκώματα, ημικρανίες κεφαλαλγίες νευρικού τύπου, νευρασθένεια, αϋπνία, αταξία, σπασμωδικό βήχα, λόξιγκα, ταχυπαλμίες πόνους στην καρδιά, αταξία, τυφοειδή πυρετό. Νευρικές παθήσεις με σπασμούς, υστερία, κλπ.

Ο φλοιός της νεραντζιάς είναι τονωτικό του στομάχου, διεγερτικό, άφυσο, ελαφρά αντιπυρετικό και ανθελμινθικό. Χρησιμοποιείται σε σκόνη (δόση 1-2g πολλές φορές την ημέρα), ή σε αφέψημα στην δόση των 50-100g σε ένα λίτρο νερό σε όλες τις περιπτώσεις ατονίας των οργάνων της πέψης, στην δυσπεψία, την αναιμία, την χλώρωση, την περίοδο αδυναμίας των πυρετών, στην κακοσμία του στόματος.

Ο R.Borrei διαπιστώνει την αποτελεσματικότητα της σκόνης μέσα σε κρασί σαν ελμινθοκτόνο. Κατά τον Rosenthal (1915) μπορούμε να μετατρέψουμε τον φλοιό σε σπουδαίο υπακτικό που δρα συγχρόνως σαν το άγαρ-άγαρ στο έντερο και σαν χολαγωγό στην χοληδόχο κύστη: βράζουμε για μισή ώρα τον φρέσκο φλοιό και απορρίπτουμε το πρώτο νερό που είναι πολύ πικρό. Κατόπιν ξαναβάζουμε να βράσει για την ίδια ώρα σε νερό με λίγη ζάχαρη και το αφήνουμε να κρυώσει σε ένα πιάτο. Ο φλοιός ενός μόνο νεραντζιού αρκεί για να απελευθερώσει το έντερο. Ο φλοιός είναι βάση διαφόρων παρασκευασμάτων μεταξύ άλλων « sirop d'orange», διάφορων λικέρ όπως το Curacao της Ολλανδίας και το εξής ραταφιά:

Εμβρέχονται επί 8 ημέρες 135g φλοιών νεραντζιών και 153g φλοιών λεμονιών σε ένα λίτρο αλκοόλης 80 βαθμών . Μετά από διήθηση προστίθενται 500g ζάχαρη. Αυτό το ηδύποτο είναι ένα δυναμωτικό τονωτικό του στομάχου στην ανορεξία, τον τυμπανισμό και την δύσκολη πέψη αλλά δεν πρέπει να γίνεται κατάχρηση.

Η εμβροχή χωρίς ζάχαρη 100g φλοιών νεραντζιάς σε 500g τσίπουρο παρέχει το βάμμα νεραντζιάς (Teinture d' orange) λαμβάνεται για τις ίδιες παθήσεις κατά κοχλιάρια του καφέ πριν τα γεύματα.

Μειονεκτήματα: σε δόσεις πολύ υψηλές ο φλοιός της νεραντζιάς δρα σαν δηλητήριο του νευρικού συστήματος προκαλεί δια του αιθερίου ελαίου εμέτους γαστρικές διαταραχές, κεφαλαλγίες και μικροσυμφορήσεις.

Όπως τα φύλλα έτσι και στην περίπτωση των fleurs d' oranger εννοούμε της νεραντζιάς που όμως μερικές φορές αντικαθίστανται από άνθη λεμονιάς , κιτριάς ή πορτοκαλιάς.

Τα Ανθή συλλέγονται ως οφθαλμοί το πρωί μετά την δροσιά. Από αυτά με απόσταξη λαμβάνονται το αιθέριο έλαιο που ονομάζεται Essence de Neroli και το ύδωρ Eau de fleurs d'oranger.

Τα άνθη χρησιμοποιούνται σε έγχυμα που είναι πολύ αρωματικό 10-40g σε ένα λίτρο νερό) στις ίδιες περιπτώσεις με τα φύλλα.

Το Eau de fleurs d' oranger δίδεται σαν ηρεμιστικό, αντισπασμωδικό, ελαφρό υπνωτικό σε νευρικές καταστάσεις δύσκολα καθορισμένες σε αυτές που θα λέγαμε κατά φαντασία ασθένειες, νευρασθένειες, προκάρδια άλγη, σπασμούς, ταχυπαλμίες, υστερία, νευρικούς κολικούς. Στις αϋπνίες των παιδιών 2-10g από αυτό το υδαταπόσταγμα φέρνει ύπνο κανονικό και ήρεμο. Το eau de fleurs d'oranger χρησιμοποιείται για τον αρωματισμό άλλων φαρμακοτεχνικών σκευασμάτων.

Το αιθέριο έλαιο essence de fleurs d' oranger είναι κυρίως προϊόν για την αρωματοποιία.

Το εκχύλισμα από τα νωπά άνθη της νεραντζιάς δίδει το αιθέριο έλαιο με όνομα Essence de Neroli. Το όνομα προέρχεται από την σύζυγο του Flavio Orsini πρίγκιπα του Neroli.(1680).

Το essence de Neroli συχνά νοθεύεται με essence petit grain από απόσταξη των φύλλων , βλαστών νεραντζιάς ή με αιθέριο έλαιο πορτοκαλιάς, ή με αιθέριο έλαιο λεμονιού ή άλλες νοθείες.

Το αιθέριο έλαιο έχει τις εξής ιδιότητες: αντικαταθλιπτικό, αφροδισιακό, αντισηπτικό, αντισπασμωδικό, καρδιοτονωτικό, αποσμητικό, εύπεπτο, κατευναστικό, τονωτικό. Στον άνθρωπο 50-80 σταγόνες σε 10 λεπτά προκαλούν μία έντονη εγκεφαλική και μυϊκή διέγερση, σε μισή ώρα σκοτεινίασμα της σκέψης, εξασθένηση της μνήμης, σε μία ώρα ακατανίκητη νύστα –όνειρα. Μετά από τρεις ώρες όλα τα φαινόμενα εξαφανίζονται.

Ενδείξεις: την κατάθλιψη, την χρόνια διάρροια, την υστερία, την αυπνία, την νευρική υπέρταση, ταχυπαλμίες, σόκ (καταπληξία), και δερματική φροντίδα.

Citrus sinensis L. Πορτοκαλιά, χρυσομηλιά.

Το πορτοκάλι λόγω της αφθονίας του χυμού του, την λεπτότητα του αρώματος του, την ελαφριά οξύτητα που μετριάζει την απαλή και γλυκιά γεύση, λόγω των ευεργετικών δράσεων που ασκεί στον οργανισμό κατέχει μια ξεχωριστή θέση μεταξύ των διατροφικών ουσιών που προέρχονται από το φυτικό βασίλειο.

Τα πλεονεκτήματα του είναι τα ίδια με το λεμόνι το ίδιο πλούσιο σε βιταμίνη C και αρκετά πλούσιο σε βιταμίνη B. Προσφέρει μεγάλη βοήθεια στις αβιταμινώσεις που έχουν προκληθεί λόγω κακής διατροφής συμπυκνωμένο γάλα , γάλα σκόνη, κονσέρβες συνθήκες απομόνωσης, στην ανάρρωση και στις ασθένειες.

Αραιωμένος με νερό δίδει την πορτοκαλάδα που χρησιμοποιείται στις ίδιες περιπτώσεις με τις λεμονάδες άλλα έχει το πλεονέκτημα να είναι λιγότερα όξινη και πιο ελαφρά για τα ευαίσθητα στο στομάχι άτομα.

Είναι ένα ρόφημα επιλογής σε πυρετούς από φλεγμονές της χοληδόχου, ερεθισμούς του πεπτικού και του ουροποιητικού, στην δυσεντερία, την περιτονίτιδα, την νεφρίτιδα και στο σκορβούτο.

Έχουμε την δυνατότητα να μεταβάλλουμε το χρώμα και το άρωμα προσθέτοντας αν η κατάσταση το επιτρέπει κρασί, τσάι, ή αρωματισμένο τσάι.

Τοποθετημένος ο βρασμένος χυμός σε επιθέματα πάνω σε δύσοσμα έλκη έχει καλά αποτελέσματα.

Οι μικροί άωροι καρποί πορτοκαλιάς και νεραντζιάς με 1,5-2 cm διάμετρο που πέφτουν στην γη, μικρές σφαίρες πράσινες πολύ σκληρές, είναι τονωτικοί και στομαχικοί (δόση 1-2g πολλές φορές την ημέρα).

Στην φυτοθεραπεία l' écorce d'orange του εμπορίου είναι πράσινες φλούδες νεραντζιάς. Έχουν γεύση πικρή και αρωματική. Στην Α' ποιότητα το λευκό εσωτερικό τμήμα (albedo) έχει εντελώς απομακρυνθεί. Συχνά νοθεύονται με φλοιούς πορτοκαλιάς.

Το αιθέριο έλαιο των πορτοκαλιών (Essence du Portugal) χρησιμοποιείται στην αρωματοποιία, και στην φαρμακοτεχνία.

Στην αρωματοθεραπεία χρησιμοποιείται εξωτερικώς στα θαμπά και λιπαρά δέρματα, σε στοματικά έλκη, για την βελτίωση της κυκλοφορίας, της λειτουργίας των μυών και των αρθρώσεων και ειδικά για την παχυσαρκία, τις ταχυπαλμίες και την κατακράτηση ύδατος, στις βρογχίτιδες και τις σύγκρες, δυσκοιλιότητα, την δυσπεψία και σπασμούς, ενίσχυση του ανοσοποιητικού, σε κρυολογήματα και γρίππη, στρες και νευρική υπέρταση.

Χρησιμοποιείται στην παρασκευή του ύδατος Κολωνίας και διαφόρων αντισηπτικών αλοιφών. Δόση 6-8 σταγόνες ημερησίως σε 2 δόσεις ή ανά δίωρο το πρωί δρα ευμενώς στις γαστρεντερικές νευρώσεις. Σε υψηλότερα δόση εμφανίζει τα ίδια μειονεκτήματα με τον φλοιό.

Citrus bergamia , περγαμόντο.

Αρωματοθεραπευτικές ιδιότητες: αναλγητικό, αντικαταθλιπτικό, αντισηπτικό, αντισπασμωδικό, άφουσο, επουλωτικό, αποσμητικό, εύπεπτο, αποχρεμπτικό, αντιπυρετικό, κατευναστικό, ελμινθοκτόνο, επουλωτικό. Μπορεί να αντικαταστήσει το βάμμα ιωδίου επί των πληγών. Απολυμαίνει τα έλκη τα οποία επουλώνει και έχει άριστα αποτελέσματα στα ψυχρά αποστήματα τα καρκινώματα και τις ενδομητρίτιδες.

Δίδεται εξ άλλου σε ακμή, βρογχίτιδα, δοθηίνες, κολικούς πόνους, κυστίτιδα, κατάθλιψη, διφθερίτιδα, δυσπεψία, έκζεμα, πυρετούς, τυμπανισμό, πέτρες στην χολή, γλωσσίτιδα, βλενόρροια, κακοσμία του στόματος, έρπητα, λευκόρροια, νευρική υπέρταση, ψωρίαση, λοιμώξεις του αναπνευστικού, ψώρα, στοματίτιδα και σαν καλλυντικό του δέρματος, στην οξεία αμυγδαλίτιδα, στην φυματίωση, στις λοιμώξεις του ουροποιητικού συστήματος, στα έλκη της φλεβίτιδας, και στα εξελκωμένα τραύματα.

Τοξική δράση: το αιθέριο έλαιο προκαλεί πρώτα μία διέγερση, κατόπιν θλίψη, υπνηλία, απάθεια, αδυναμία. Αυξάνει την φωτοευαισθησία του δέρματος και απαιτεί προσοχή στην χρήση του όταν πρόκειται να εκτεθεί το δέρμα στον ήλιο ή σε υπεριώδη ακτινοβολία.

Citrus reticulata, μανταρίνι.

Χρήση εξωτερικώς: για την ακμή, λιπαρό δέρμα, στις ευρυαγγείες, ουλές, φακίδες, δυναμωτικό του δέρματος. Στην κυκλοφορία του αίματος, καλύτερη λειτουργία των μυών και των αρθρώσεων, κατακράτηση υγρών και παχυσαρκία, δυσπεψίες, λόξιγκα, εντερικά προβλήματα, αυπνία, νευρική υπέρταση και υπερκινητικότητα. Ανεκτό απο τα παιδιά και τις εγκύους γυναίκες, και συνεργικά με άλλα αιθέρια έλαια κίτρων.

Εθνοφαρμακολογία.

Στην βιβλιογραφία συναντήσαμε πληροφορίες σχετικά με την χρήση φυτών του γένους *Citrus*. Παρουσιάζουμε την χρήση που γίνεται στις περιοχές της Άπω Ανατολής από την οποία θεωρούμε ότι κατάγονται τα περισσότερα φυτά αυτού του γένους.

Citrus aurantifolia (Christm). Swingle.

Μαλαϊκή χερσόνησο : Τα φύλλα του *Citrus aurantifolia* κοπανιόνται και τοποθετούνται για να ανακουφίσουν τον πονοκέφαλο, το δε αφέψημα από τις ρίζες ανακουφίζει από την δυσεντερία.

Ο χυμός του φρούτου ανακατεμένος με πολτό από το φυτό *Phyllanthus* δίδει φάρμακο για την βλεννόρροια και θεωρείται ότι το απεχθάνονται τα κακά πνεύματα... Ο χυμός των φύλλων κοπανισμένων με αυτά της *Areca* μπορούν να ληφθούν για πόνο στο στομάχι.

Στην Ινδονησία ο χυμός του φρούτου χρησιμοποιείται εξωτερικά για την θεραπεία του βήχα, του κρουολογήματος, του δάγγειου πυρετού.

Citrus grandis (L). Osbeck, *C. decumana* L. *C. maxima* Mer.

Κίνα: Ο φλοιός του *Citrus grandis* (L) είναι πικρός, στομαχικός, αντιμεθυστικός, για την δυσπεψία, τον εμετό, την χολέρα, τα κρουολογήματα και περαιτέρω προστίθεται σε νερό για πλύσεις σε κνησμό και δοθιήνες. Τα σπέρματα όταν μαγειρευτούν με νερό ή *Illium* δίδουν ένα παρασκεύασμα που ανακουφίζει την κήλη, τους πόνους στην κύστη και το πρήξιμο στα γεννητικά όργανα. Το Αφέψημα από τα φύλλα χρησιμοποιείται για πλύσεις και θεωρείται σαν αποκαθαρτικό διότι «εκδιώχνει τους χυμούς». Μια θερμή *lotion* των φύλλων τοποθετείται στα πονεμένα μέρη και πρηξίματα. Φύλλα επίσης τοποθετούνται στα βρεγματικά για να ανακουφίσουν τον πονοκέφαλο.

Ινδοκίνα: Τα νεαρά φρούτα κομμένα στη μέση και αποξηραμένα φημίζονται σαν στομαχικά και αντιδυσεντερικά.

Φιλιππίνες: Έγχυμα από τα φύλλα, τα άνθη και την φλούδα του καρπού είναι κατευναστικά κατά νευρικών παθήσεων και χρησιμοποιούνται στα αρωματικά λουτρά. Ο χυμός του φρούτου ανακατεμένος με αφέψημα του φυτού *Syzygium cumini* L δίδεται σαν φάρμακο για την κυκλοφορία του αίματος.

Citrus aurantium L

Κίνα: Τα σπέρματα του *Citrus aurantium* L συνθλίβονται και τοποθετούνται στο πρόσωπο την νύχτα σαν φάρμακο για τα σπυράκια και τις φακίδες.

Ινδοκίνα και Φιλιππίνες: Τα φύλλα είναι αποκαθαρτικά, δίδονται για την υστερία και τον λόξιγκα. Έγχυμα από τα άνθη είναι ηρεμιστικό σε περιπτώσεις γενικής αναστάτωσης και δύσκολης πέψης. Περαιτέρω τα φύλλα είναι αντιβηχικά και βοηθούν στην θεραπεία της βρογχίτιδας.

Ινδονησία: Εδώ υπάρχει μίγμα με διάφορα φυτά για την γρίπη.

Φιλιππίνες: Ο χυμός λαμβάνεται σαν υπακτικό, με αλάτι είναι ένα φάρμακο για λειχήνες, τριχοφυτία. Το αιθέριο έλαιο υπό μορφή εντριβής είναι χρήσιμο στην ποδάγρα και τους ρευματισμούς. Τα καβουρδισμένα σπέρματα είναι διεγερτικά.

Citrus medica L & var. *arcodactyle* (Noot) Swingle.

Κίνα: Τα φύλλα και η ρίζα του φυτού έχουν τις ίδιες χρήσεις με την φλούδα του καρπού. Ένα αφέψημα της ρίζας μπορεί να δωθεί σαν αποχρεμπτικό για τον βήχα και για την οσφυαλγία.

Ινδοκίνα: Ο καρπός μετά από εμβροχή σε οινόπνευμα έχει αντιασθματικές ιδιότητες, τα σπέρματα είναι ανθελμινθικά και αντιπυρετικά.

Μαλαϊκή χερσόνησος : κάθε έγχυμα των νεαρών βλαστών είναι ορεκτικό, αντιελμινθικό και φάρμακο για το στομάχι. Τα *C. limonia*, *C. aurantifolia*, *C. mitis*, *C. microcarpa* έχουν μικροβιοκτόνο δράση έναντίον των μικροβίων που προκαλούν τον τύφο, την δυσεντερία, ή την χολέρα. Ένα μέρος χυμού σε 15 μέρη νερό μετά από παραμονή για μία ώρα θεωρούνται ασφαλή προς πόση ακόμα και αν έχουν προσβληθεί από τα δύο πρώτα και 1 μέρος χυμό στα 50 μέρη για το μικρόβιο της χολέρας.

Το *C. mitis* δίδει χυμό κατά του κνησμού απο τσιμπήματα εντόμων, κατά της ακμής, στυπτικό, δροσιστικό, αποσμητικό, αντιφλογιστικό, αντιβηχικό.

Ινδοκίνα: Ο χυμός του *Citrus limon L* προτίνεται ως αντίδοτο στις δηλητηριάσεις με *Euphorbia* και στις δηλητηριάσεις με αλκάλια. Ο φλοιός του βλαστού είναι πικρό, τονωτικό και προτιμάται νωπός.

Συνταγές αρωματοθεραπείας

Αιμορραγία της μύτης: Εισπνοή από χαρτομάντιλο εμποτισμένο με:

Lemon 3drops

Lavender 1drop

Αιμορραγούντα ούλα: Πλύσεις στόματος με το μίγμα:

Lemon 2drops

Lavender 1drop

Eucalyptus 2drops

Αραιωμένο σε μία κουταλιά του τσαγιού μπράντυ.

Για τη πέψη:

%

Bergamot 10

Caraway 5

Cardamom	5
Coriander	5
Fennel	5
Ginger root	5
Grapefruit	20
Lemon	25
Orange	30
Tangerine	20

Ολίγες σταγόνες σε λίγη ζάχαρη ή μέλι.

Ομοιοπαθητική θεραπεία

Στην ομοιοπαθητική *Material medica* υπάρχουν δύο κυρίως φάρμακα το *Citrus Limonum* (χυμός από το κοινό λεμόνι) και το *Citrus vulgaris* (βάμμα από τις νωπές φλούδες της νεραντζιάς). Η βιβλιογραφία βασίζεται στη δηλητηριάσεις με υπερβολική λήψη χυμού λεμονιού στο πρώτο φάρμακο και στις δηλητηριάσεις των εργατριών στα εργοστάσια που ξεφλούδιζαν τα νεράντζια τα παλαιότερα χρόνια (1853).

Citrus limonum

Ο χυμός του φυτού περιέχει κιτρικό οξύ . Το φάρμακο έχει ισχυρή δράση στο κυκλοφοριακό σύστημα προκαλεί λιποθυμία, ασθενή σφυγμό, αιμορραγίες, οιδήματα. Φλεγμονή και διόγκωση του σπληνός, δύσπνοια. Ημερήσιο πονοκέφαλο. Δυσκαμψία στις αρθρώσεις ιδιαίτερα των δακτύλων, αίσθημα σαν από χτύπημα με μωλωπισμούς στα πόδια. Εξανθήματα. Αντίδοτο των *Acon*, *Euphorb*, *Stram* (στους σπασμούς, με βίαιες κινήσεις των χεριών και των ποδιών και των οφθαλμών σιελόρροια, μυδρίαση, κόκκινο πρόσωπο, απώλεια λογικής, ασθενή σφυγμό κλπ.), δηλητηριάσεις από φίδια, και όλα τα ζωικά δηλητήρια. Αυξάνει την θεραπευτική δράση της *Belladonna*.

Citrus aurantium ή *Aurantium*

Μεγάλη διέγερση, γρήγορες κινήσεις, δεξιά ημικρανία, νευραλγία του προσώπου, πονόδοντο, τερηδόνα, φοβερή γεύση πίσω από την μύτη και στον λαιμό που διαρκεί πολλές ημέρες που προκαλεί μέχρι λιποθυμία, πόνοι στα νεφρά και την κύστη. Ταχυπαλμία.

Κατάλληλο για άτομα μεγάλη ηλικίας με κρυάδες. Λέγεται ότι ένα πορτοκάλι το πρωί πριν το πρόγευμα νικά την επιθυμία για αλκοόλ στους πότες. Κνησμός και εξανθήματα ιδιαίτερα στα άνω άκρα.

Σιρόπι αποστάγματος ανθέων πορτοκαλέας (Δαμβ.339,Goris 866)

Sirupus aquae floris aurantii

Sirop de fleurs d'oranger

Αποστάγματος ανθέων πορτοκαλέας	1000γρμ.
Σακχάρου	1800γρμ.

Αρχικό σκεύασμα των ανθέων νεραντζιάς είναι το απεσταγμένο ύδωρ νεραντζιάς κοινώς « ανθόνερο» το οποίο ο Δαμβέργης (σελ.129) περιγράφει υπό την ονομασία απόσταγμα ανθέων πορτοκαλέας. Όμως σε διάφορα σκευάσματα που το περιέχουν το αναφέρει ως «απόσταγμα ανθέων χρυσομηλέας».

Είναι κατευναστικό. Δίνεται στα παιδιά κατά κουταλάκια του καφέ. Είναι αρωματικό έκδοχο πολλών άλλων φαρμακοτεχνικών σκευασμάτων και ράντισμα μαζί με ροδόσταμο κατά την ακολουθία του Επιταφίου.

Aqua florum aurantii, Aqua naphae

Eau distillée de fleur d'oranger.

Napha ήταν η ονομασία της πορτοκαλιάς στα αρχαία συνταγολόγια (Dornvault σελ. 637)

Οι Goris και συνεργάτες (σελ.591) αναφέρουν και το απόσταγμα φύλλων του ίδιου δένδρου = eau de brouts, το οποίο παράγεται σαν υποπροϊόν της παρασκευής του αιθερίου ελαίου «petit grain» .

2. Λευκωματούχο ύδωρ. (Δαμβ.123, Goris 713)

Aqua albuminosa

Eau albumineuse

Λευκών αυγών	4
Αποσταγμένου ύδατος	1000γρμ
Απεσταγμένου ύδατος ανθέων νεραντζιάς	10γρμ

Το λευκωματούχο ύδωρ παρέχεται για τις φλογώσεις του στομάχου και του εντέρου διά στόματος ή σε υποκλυσμούς. Είναι αντίδοτο των δηλητηριάσεων με μέταλλα, ειδικά του υδραργύρου.

3. Απλό πότημα (Δαμβ.236,Goris 704)
 Potio simplex
 Potion simple, Julep simple

Απλού σιροπίου	40γρμ
Απεσταγμένου ύδατος ανθέων νεραντζιάς	20γρμ
Απεσταγμένου ύδατος όσον αρκεί για	150κυβ.εκ.

Το απλό πότημα χρησίμευε σαν διαλύτης υδατοδιαλυτών φαρμάκων.

4. Κομμιούχο πότημα (Δαμβ.235, Goris 704)
 Potio gumminosa
 Julep gommeux

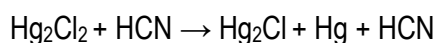
Κόμμεως αραβικού	10γρμ
Απλού σιροπίου	30γρμ
-Απεσταγμένου ύδατος ανθέων νεραντζιάς	10γρμ
Απεσταγμένου ύδατος όσον αρκεί για	150κυβ.εκ.

5. Γαλακτοποιημένο κομμιούχο πότημα (Δαμβ.264,Goris 929)
 Looch album
 Potion émulsive gommeuse, Looch blanc.

Αποφλοιωμένων γλυκέων αμυγδάλων	40γρμ
Αποφλοιωμένων πικρών αμυγδάλων	3γρμ
Λευκής σακχάρεως	30γρμ
Κόνεως τραγακανθίνου κόμμεως	0,50γρμ
Απεσταγμένου ύδατος ανθέων νεραντζέας	10γρμ
Απεσταγμένου ύδατος όσον αρκεί για	150κυβ.εκ.

Το κομμιούχο πότημα και το γαλακτοποιημένο κομμιούχο πότημα είναι έκδοχα αδιάλυτων κόνεων: λευκό οξειδίο αντιμονίου, ορυκτός κέρμης (= μίγμα ερυθρού θειούχου αντιμονίου και οξειδίου του αντιμονίου).

Όταν το φάρμακο που εναιωρείται στο γαλακτοποιημένο πότημα είναι καλομέλας (Hg_2Cl_2) υπάρχει ασυμβατότης των πικραμυγδάλων με το υδραργυρικό φάρμακο τα οποία αντιδρούν υποθετικά ως εξής:

Με σχηματισμό διχλωριούχου υδραργύρου και ελευθέρου υδραργύρου.

Σ' αυτήν την περίπτωση το γαλάκτωμα αντικαθιστάται από το ελαιώδες γαλακτοματοποιημένο πότημα (= ελαιώδες λόουχ) όπου γαλακτοματοποιείται το ενεχόμενο αμυγδαλέλαιο (εκ γλυκέων αμυγδάλων), 15g, με 15g κονιοποιημένου αραβικού κόμμεως και 15g σιροπίου κόμμεως. Αρωματίζουμε με 15g απεσταγμένου ύδατος ανθέων νεραντζιάς και συμπληρώνεται ο όγκος μέχρι 150g.

6. Ελαιώδες Γαλακτοποιημένο πότημα (Δαμβ. 264, Goris 912)

Look oleosum, Potion émulsive huileuse, Looch huileux.

Ελαίου γλυκέων αμυγδάλων	15γρμ
Κονιοποιημένου αραβικού κόμμεως	15γρμ
Σιροπίου κόμμεως	30γρμ
Αποστάγματος ανθέων νεραντζέας	15γρμ
Απεσταγμένου ύδατος όσον αρκεί για	150κυβ.εκ

7. Σύνθετο διάλυμα βαλεριανικού αμμωνίου (Goris 710)

Soluté de valerianate d' ammonium compose.

Βαλεριανικού οξέος	8γρμ
Ανθρακικού αμμωνίου	4γρμ
Εκχυλίσματος βαλεριανής	2γρμ
Οινοπνεύματος 90°	5γρμ
Αποστάγματος ανθέων νεραντζέας όσον αρκεί για	
	100γρμ

Στο σύνθετο διάλυμα βαλεριανικού αμμωνίου συνδιάζεται η κατευναστική δράση των ανθέων νεραντζιάς με αυτή της βαλεριανής.

Αυτό μου θυμίζει ότι όταν εις το φαρμακείο Esculape του πατέρα μου αιμνήστου φαρμακοποιού Μάρκου Φιλιάνου, όταν κάποιος πελάτης παρεπονείτο για δυσφορία, του δίναμε να πιεί με την υπόσχεση ότι θα επισκέπτετο τάχιστα τον γιατρό του, το εξής υγρό:

10ml ανθόνερο με λίγες σταγόνες βαλεριανής. Αφού ερεύετο, αισθάνετο ανακούφιση και πήγαινε στο γιατρό του.

8. Ελιξίριο Gari
Elixir Gari, Elixir de Garrus
(Δαμβ.170)

Πνεύματος Gari	45γρμ
Σιροπίου ανθέων πορτοκαλέας	50γρμ
Βάμματος κρόκου	25γρμ
Βάμματος βανίλλης (Goris 840)	V σταγόνες
Πνεύματος Gari	1000γρμ
Βανίλλης	1γρμ
Κρόκου	0,50γρμ
Αδϊαντου	20γρμ
Απεσταγμένου ύδατος	500γρμ
Αποστάγματος ανθέων νεραντζέας	200γρμ
Λευκού σακχάρου	1000γρμ

9. Σιρόπι Αποστάγματος ανθέων πορτοκαλέας (Δαμβ. 339)

Siropus aquae floris aurantii,

Sirop de fleur d'oranger

Αποστάγματος ανθέων πορτοκαλέας	1000γρμ
Σακχάρου	1800γρμ

Το σιρόπι αποστάγματος ανθέων πορτοκαλέας είναι αρωματικό, χωρίς ειδική δραστηριότητα. Το χρησιμοποιούσαν σπάνια, διότι προτιμούσαν το απόσταγμα εις τα συνταγογραφούμενα από ιατρούς ποτήματα. Είναι έκδοχο του βρωμιούχου ασβεστίου και του υποφωσφορώδους ασβεστίου σε αντίστοιχα σιρόπια.

Το σιρόπι κίτρων (*Sirop d' acide citrique*) της γαλλικής φαρμακοτεχνίας βελτιώνει τη γεύση στο πότημα του χλωριούχου ασβεστίου, που δίδεται κατά κοχλιάρια της σούπας σαν αιμοστατικό (Goris 704).

Οι φλοιοί πορτοκαλιών και νεραντζιών παρέχουν δύο σιρόπια:

Το σιρόπι φλοιών χρυσομήλων και το σιρόπι φλοιών νεραντζιών.

Το τελευταίο είναι πικρό δυναμωτικό που καλύπτει την γεύση των φαρμάκων. Χρησιμοποιείται από την γαλλική φαρμακοτεχνία σε τρία σιρόπια και στο ευκάρδιο ποτό:

10. Σιρόπι στηθικό (Δαμβ.358, Goris 901)

Sirupus pectoralis, Sirop d'espèces pectorales.

Ειδών στηθικών	100γρμ
Ζέοντος ύδατος	1200γρμ
Σακχάρου	2000γρμ
Αποστάγματος ανθέων πορτοκαλέας	50γρμ
Εκχυλίσματος οπίου	0,3γρμ

11. Σιρόπι φλοιών χρυσομήλων (Δαμβ.340)

Sirupus aurantii cortices

Καταμηθέντων φλοιών χρυσομήλων	1 μέρος
Λευκού οίνου	9 μέρη
Δύο ημέρες εμβροχή, διήθησις	
Διηθήματος	8 μέρη
Σακχάρου	12 μέρη

12. Σιρόπι φλοιών νεραντζίων (Δαμβ.345, Goris 891)

Sirupus citri vulgaris

Sirop d' écorce d'orange amère

Ξηρών φλοιών νεραντζιών	100γρμ
Οινοπνεύματος 60%	100γρμ
12ωρος εμβροχή	
Απεσταγμένου ύδατος (70° C)	1000γρμ
6ωρος κατεργασία, διήθησις.	
Διηθήματος	100γρμ
Σακχάρου	180γρμ

13. Σιρόπι βρωμιούχου καλίου

Κονιοποιημένου βρωμιούχου καλίου	50γρμ
Σιροπίου φλοιών νεραντζίων	950γρμ

14. Σιρόπι ιωδιούχου καλίου

Κονιοποιημένου ιωδιούχου καλίου	25γρμ
Σιροπίου φλοιών νεραντζίων	975γρμ

15. Σιρόπι γαϊακосуλφονικού καλίου (Δαμβ.363, Goris 892)

Sirop de gaïacolsulfonate de potassium.

Sirupus Thiocoli, Sirolinum

Θειοκόλης	5μέρη
Υδατος	5μέρη
Σιροππίου φλοιών χρυσομήλων	90μέρη

Το σιρόπι ιεροξυλοσουλφονικού καλίου που φέρει το όνομα Sirolinum έχει κυκλοφορήσει ως ιδιοσκεύασμα του οίκου Roche. Εξ' άλλου η ίδια εταιρεία εμπορεύετο τη χημική πρώτη ύλη υπό την κατατεθείσα εμπορική ονομασία Thiocol Roche. Το σιρόπι παρέχεται σε δόση 1 έως 5 κοχλιαρίων της σούπας στους ενήλικες και 2 έως 6 κουταλάκια του καφέ σαν αντικατάστατο της ιεροξυλόλης και του σωσικρέατος (creosotum).

16. Ποτόν ευκάρδιον (Δαμβ.310,Goris 703)

Potion cordiale.

Potio cardiaca

Βάμματος κινναμώμου	10γρμ
Σιρόππιου φλοιών νεραντζιών	50γρμ
Οίνου γλυκέος και ισχυρού	110γρμ

Το ευκάρδιο ποτό είναι ποτό ή πόσημα διεγερτικό που δίνεται κατά κοχλιάρια της σούπας κάθε ώρα στις καταθλιπτικές καταστάσεις και στην αρχή της γρίππης. Η γαλλική συνταγή χρησιμοποιεί τον οίνο Banyuls.

17. Βάμμα φλοιών χρυσομήλων (Δαμβ. 391)

Tinctura aurantii

Κατατετηθέντων φλοιών χρυσομήλων	1μέρος
Οινοπνεύματος 80%	5μέρη

18. Βάμμα χρυσομήλων σύνθετο (Δαμβ.391)

Tinctura aurantii composita

Φλοιών χρυσομήλων	12μέρη
Φλοιών κίνας	8μέρη
Ρίζης γεντιανής	3μέρη
Οινοπνεύματος 90%	80μέρη

19. Βάμμα πικρόν (Δαμβ.389)

Tinctura amara

Μετρίως καταμηθέντων φλοιών νεραντζίων	3μέρη
Αδρομερούς κόνεως μικρών άωρων νεραντζίων	2μέρη
Μετρίως καταμηθείσης ρίζης γεντιανής	3μέρη
Μετρίως καταμηθείσης πόας κενταυρίου	3μέρη
Μετρίως καταμηθείσης ρίζης ζεδοάριας	1μέρος
Οινοπνεύματος 60%	50μέρη

20. Βάμμα νεραντζίων

Teinture d' orange amère. (Goris 796)

Φλοιών νεραντζίων	1μέρος
Οινοπνεύματος 80%	5μέρη

Ο Δαμβέργης σελ391 προτίνει την Παρασκευή του βάμματος με ίδιες αναλογίες φλοιών χρυσομήλων

21. Σιρόπι λεμονίων (Δαμβ.345)

Sirupus citri

Sirop de limon

Πρόσφατου οπού λεμονίων	100γρμ
Κόνεως σακχάρου	160γρμ

22.	Sirop d'acide citrique (Goris 873) Sirop de limon	
	Κονιοποιημένου κιτρικού οξέος	10γρμ
	Απλού σιροππίου	970γρμ
	Βάμματος προσφάτων κίτρων	20γρμ
23.	Βάμμα προσφάτων κίτρων Tinctura citri recentis Alcoolature de citron	
	Αποξεσμάτων προσφάτων φλοιών κίτρων	1μέρος
	Οινοπνευματος 80%	2μέρη
24.	Ποτό Ριβέρειο (Δαμβ.312) Potion antivomitiv de Rivière (Goris 703-704) Potion No2	
	Κιτρικού οξέος	4γρμ
	Σιροππίου κιτρικού οξέος	30γρμ
	Απεσταγμένου ύδατος όσον αρκεί για	150κυβ.εκ.
25.	Ύδωρ Κολωνίας ιατρικών (Δαμβ.127) Spiritus Coloniensis (Goris 829) Teinture d' essence de citron composée Eau de Cologne	
	Αιθερίου ελαίου κίτρου του περγαμηνού	10μέρη
	Αιθερίου ελαίου φλοιών κίτρων	10μέρη
	Αιθερίου ελαίου φλοιών χρυσομήλων	10μέρη
	Αιθερίου ελαίου ανθέων πορτοκαλέας	12μέρη

Αιθερίου ελαίου τιφύου	2μέρη
Οινοπνεύματος 90%	1000μέρη

Εμπορική εκμετάλλευση του επι σειράν ετών Ύδατος Κολωνίας ως No 4711. Το ελληνικό προϊόν γνωστοποίησε ο οίκος Μενούνος σαν Κολώνια Εσπερίδων . Τελευταίως εμφανίστηκε αντίστοιχο του οίκου Μαρινόπουλου ως Μυρτώ-λεμόνι.

Λόγω της παρουσίας στην σύσταση του αιθερίων ελαίων περγαμίων δυνατόν να προκαλέσει φωτοευαισθησία και πρέπει να αποφεύγεται η έκθεση του δέρματος στον ήλιο μετά από την επάλειψη με αυτό το σύνθετο βάμμα αιθερίων ελαίων .

26. Πότημα των τριών υδατοσταγμάτων
3 Hydrolats (François Decaux σελ.154)

Απόσταγμα ανθέων πορτοκαλιάς	50γρμ
Απόσταγμα φιλλύρας	25γρμ
Απόσταγμα μαρουλιού	25γρμ

Το πότημα των 3 υδροσταγμάτων χορηγείται σε δόσεις 2 έως 4 κοχλιαρίων του καφέ το βράδυ κατά την κατάκλιση.

27. Οινόπνευμα Μελίσσης συνθέτου (Ε.Φ. Δαμβ.369)
Melissae spiritus compositus
Alcoolat de Mélisse composé. Eau de Mélisse des Carmes

Κόνεως καρυοφύλλων (III)	1μέρος
Κόνεως φλοιού κινναμώμου (II)	2μέρη
Κόνεως μοσχοκαρύων (III)	2μέρη
Κόνεως φλοιού λεμονίου (III)	4μέρη
Κόνεως φύλλου μελίσης (II)	12μέρη
Οινοπνεύματος	80μέρη
Ύδατος όσον αρκεί.....	

Το σύνθετο Πνεύμα Μελίσσης εισήγαγον στην θεραπευτική το 1611 οι ανυπόδυτοι Καρμηλίτες της οδού Vaugirard στο Παρίσι. Διαφημίστηκε από τον οίκο Boyer για την αναλγητική δράση του. Λαμβάνεται δι αποστάξεως του εμβρέγματος των δρογών μέχρι λήψεως 100 μερών αποστάγματος = πνεύμα =alcoolat.

28. Σιρόπι ιπεκακουάνας σύνθετον (Δαμβ.353)
Sirupus ipecacuanhae compositus (Goris 902)
Sirop d'ipéca composé, Sirop de Desessartz.

Ρίζης ιπεκακουάνης	30γρμ
Σέννης φυλλαρίων	100γρμ
Πόας έρπύλλου	30γρμ
Ανθέων μήκωνος ροιάδος	125γρμ
Θειϊκού μαγνησίου	100γρμ
Οίνου λευκού	750γρμ
Αποστάγματος ανθέων χρυσομηλέας	750γρμ
Ζέοντος απεσταγμένου ύδατος	3000γρμ
Σακχάρου λευκού 180γρμ για κάθε 100γρμ εκ του προηγούμενου μείγματος.	

Αποχρεμπτικό σε δόσεις 20-60γρμ (ενήλικες) και 5-20γρμ.(παιδιά).

Διάφοροι τροχίσκοι =tablettes = δισκία (Goris 1651-3,Δαμβ, 418-423) αρωματίζονται με απόσταγμα ανθέων πορτοκαλεας; δισανθρακικού νατρίου, ιπεκακουάνας, κέρμητος, θείου.

29. Τροχίσκοι δισανθρακικού νατρίου
Trochisci natrii bicarbonici (Goris 1651)
Tablettes de bicarbonate de soude

Δισανθρακικού νατρίου	50γρμ
Κόνεως σακχάρου	940γρμ
Τραγακανθίνου κόμμεως	10γρμ

Απεσταγμένου ύδατος ή αποστάγματος ανθέων
νεραντζιάς 80γρμ

30. Τροχίσκοι θείου (Δαμβ.423)
Trochisci sulphuris
Tablettes de soufre

Κεκαθαρμένου θείου εκπλυθέντος 100γρμ
Τραγακανθίου κόμμεως 10γρμ
Αποστάγματος ανθέων πορτοκαλιάς 90γρμ

31. Τροχίσκοι κέρμητος (Δαμβ.418)
Trochisci Kermes
Tablettes de Kermes

Ορυκτού κέρμητος 5γρμ
Κόνεως αραβικού κόμμεως 40γρμ
Αποστάγματος ανθέων πορτοκαλέας 40γρμ
Κόνεως σακχάρου 450γρμ

32. Βάμμα προσφάτων κίτρων (Δαμβ.396)
Tinctura citri recentis (Goris 836)
Alcoolature de citron

Αποξεσμάτων προσφάτων φλοιών κίτρων 1μέρος
Οινοπνεύματος 80% 2μέρη

Ο Goris (Σελ.836) παρασκευάζει κατά τον ίδιο τρόπο Βάμμα προσφάτων πορτοκαλιών με αποξέσματα φλοιών γλυκων πορτοκαλιών
Αμφότερα τα βάμματα χρησιμοποιούνται για τον αρωματισμό σκευασμάτων.

33. Οίνος φλοιών χρυσομήλων (Δαμβ 450)

Vinum aurantii cortices

Κόνεως φλοιών χρυσομήλων	50γρμ
Οίνου γλυκέως και ισχυρού	1000γρμ

33. Οίνος χρυσομήλων σιδηρούχος (Δαμβ.450)

Vinum aurantii martiatum

Εκχυλίσματος μηλικού σιδήρου	1γρμ
Οίνου φλοιών χρυσομήλων	100γρμ

Το εκχύλισμα μηλικού σιδήρου (Extractum ferri rommati) (Δαμβ.201) σκευάζεται εκ 50γρμ ωρίμων αλλ'όξινων μήλων που κατακόπτονται και πολτοποιούνται και εκθλίβονται. Ο εκ της εκθλίψεως πολτός μίγνυται μεθ'1 μέρους κόνεως σιδήρου και το μίγμα θερμαίνεται επι υδατόλουτρο. Το υγρόν αραιούμενον δι'ύδατος μέχρι 50 μέρη και αποτιθέμενο επι μερικές ημέρες διηθείται διά χάρτου και εξατμίζεται μέχρι συστάσεως εκχυλίσματος. Είναι πρασινομέλαν δι'ύδατος παρέχει διαυγή διαλύματα γεύσεως γλυκείας σιδηρούχου και όχι δριμείας. Περιέχει 5% σίδηρο.

34. Οίνος σκίλλης σύνθετος (Δαμβ.457)

Vinum scillae compositum

Vin de scille compose de la Charité

Vin diuretique amer de la Charité

Ρίζης ασκλεπιάδος	15γρμ
Ρίζης αγγελικής	15γρμ
Φυλίδων σκίλλης	15γρμ
Κίνας ερυθράς	60γρμ
Φλοιού Winder	30γρμ
Φύλλων αψυνθίου	30γρμ
Αμφιβλήστρου μοσχοκαρύων	15γρμ

Προσφάτου φλοιού κίτρων	30γρμ
Οινοπνευματος 60%	200γρμ
Οίνου λευκού	4λίτρα

Διουρητικόν κατά δόσεις 50-200γρμ στους ενήλικες, 2-4γρμ ανά έτος ηλικίας στα παιδιά. Ο Goris (σελ.847) συμπεριλαμβάνει 30γρμ φύλλων μελίσης και 15γρμ αρκευθίδων. Αυτός ο οίνος ανεγράφει στον Γαλλ. Κωδικα του 1908.

Ο φλοιός Winter (Καννέλλα του Μαγγελάνου, *Ecorce caryocostine*, Κιννάμωμο του Winter) προέρχεται από το είδος *Drymis winteri* (Μαγνολιίδες) έχει οσμή βασιλικού και πιπεριού, θεωρείται διουρητικός και αντισκορβουτικός, δεν χρησιμοποιείται όμως πια. Το d αντι του t προήλθε στην Φραμακοποιία του Δαμβλεργη εκ παραφθοράς της ελληνικής προφοράς του ντ.

Τρόφιμα

Στην ζαχαροπλαστική και την ποτοποιία.

Γνωστά είναι τα γλυκά του κουταλιού, η μαρμελάδα πολτού πορτοκαλιών και το γλυκό του κουταλιού από φλούδα πορτοκαλιού ή νεραντζιού που στρίβουν και δένουν με μιά άσπρη κλωστή, το νεραντζάκι γλυκό όπου κατεργάζονται μικρά άωρα νεράντζια και προστίθεται ανάλογα με τον παρασκευαστή γιά το χρώμα ελαχίστη ποσότητα κρυσταλλικού θειϊκού χαλκού ή ένα γαρύφαλλο.

Από τα ηδύποτα, κοινώς λικέρ=liqueur, υπάρχουν το Cointreau και το Curacao που είναι αλκοολικά κατέργασματα φλοιών πορτοκαλιού ή νεραντζιού στο οποίο προστίθεται σιρόπι, ως και το γνωστό κερκυραϊκό λικέρ Κουμ-κουάτ που προέρχεται από το φυτό *Citrus japonica* που καλλιεργείται εις το κτήμα Μέρλιν παρασκευάζεται απο την ποτοποιία Βασιλάκη.

Συμπέρασμα

Στην παρούσα εργασία παρουσιάστηκαν πολλά σκευάσματα από το γένος Citrus. Αποδεικνύεται ακόμη μιά φορά οι μεγάλες δυνατότητες που έχουν οι φαρμακοποιοί να εφαρμόσουν τις πολλαπλές γνώσεις των στην θεραπευτική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δαμβέργης Α. Φαρμακοποιία, Έκδοσις ΙΙ, Αθήνα 1909.

Goris A.,Liot A.,André Goris, tome I,II,Masson et Cie, Paris 1942.

Dorvault, L'Officine, 15ème édition, Paris 1910.

Decaux Dr. François, Formulaire de Phytothérapie, édition Amédée Legrand et Cie, Paris 6e,1956.

Ελληνική Φαρμακοποιία ΙΙ Έκδοσις,Αθήναι 1924.

Φαρμακευτικά και Αρωματικά φυτά , Ζ´ τριήμερο εργασίας, Κύπρος, Παραλίμνι 21-25 Μαρτίου 1997,Έκδ. Πολιτιστικού Τεχνολογικού Υδρύματος ΕΤΒΑ, σελ.528.

Γεννάδιος Φυτολογικό Λεξικό σελ.316.κλπ.

Pedanii Dioscuridis Anazarbei. De Materia Medica, Libri Quinque,edidit Max Wellmann, Vol I, βιβλ.Ι, κεφ 115,σελ 109, στίχοι 3-12, Βερολίνο, Τυπ.Weidmann, 1958.

Lawless (Julia), Essential oils, Time-Life Books, Alexandria, Virginia 1995,σελ.115-121.

Dictionary of practical materia medica, J.H.Clarke σελ.532,223.

Medicinal plants of East and Southeast Asia, Lily M. Perry, MIT Press 1980.σελ. 361-363.

Tisserand Robert, The Art of Aromatherapy,1992.

Marcel Lavabre ,Aromatherapy workbook, 1990.